

Med IDENTITET i fokus

- rapport från konferens om Svenska kyrkans identitet

På temat IDENTITET bjöd POSK i Stockholms stift in personal, tillhöriga och förtroendevalda i alla församlingar till en heldagskonferens i Adolf Fredriks församlingshem i Stockholm lördag 10 mars 2012. Ett drygt 30-tal personer hade hörsammat kallelsen. Målet med denna rapport är att den ska utgöra underlag för en fortsatt dialog om Svenska kyrkans identitet.

Bakgrund

Lars-Olof (LO) Landin, förtroendevald i Hägerstens församling och i Stockholms stift och dagens moderator, inledde konferensen med att måla upp en bakgrund.

- Identitet är det som definierar en person, men också en organisation, sade han. Identitet diskuteras i många organisationer i dag och Svenska kyrkan är inget undantag.

Organisationer finns så länge människor känner behov för dem och så länge de förmår att anpassa sig till nya villkor, dvs **så länge människor vill identifiera sig med dem**.

- Ruiner är byggnader, som har upphört att betyda något, fortsatte LO Landin. I Sverige finns många VÄL bevarade kyrkobyggnader och hela 70% av landets befolkning är medlemmar i Svenska kyrkan (Källa: Jonas Bromander medlemsundersökning 2011). Svenska kyrkan har av tradition en stark ställning i det svenska samhället. Sverige är ett kristet land och över hälften av befolkningen besöker Svenska kyrkan minst en gång vartannat år, vanligen i samband med kyrkliga förrättningar (Källa: Jonas Bromander 2011).

- Svenska kyrkan lever kvar i föreställningen att vara just Svenska kyrkan, fortsatte LO, trots att banden till Staten faktiskt har klippts för mer än 10 år sedan. Kyrkan har t.ex. kvar ett överdimensionerat valsysteem, uppbyggt precis som Statens, trots att mindre än 10% av Sveriges befolkning röstar i kyrkoval. Svenska kyrkan har också "vant sig vid" att kyrkoavgiften betalas via skattsedeln. När Svenska kyrkan själv måste börja kräva in kyrkoavgiften av sina medlemmar är risken stor att det blir ett ordentliga medlemstapp, varnade LO. Någon har tolkat svensk kyrklighet så här: "Belonging without believing".

- Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder, men med en solid och brett accepterad kristen värdegrund, sa LO Landin. I Sverige är vi fria att diskutera vad som i många andra länder är tabubelagda frågor. Många ser därför Sverige som ett möjligt föregångsland för att utveckla en nödvändiga global religionsdialog. Alla är dock inte eniga om hur detta sak gå till. Sedan en tid pågår en delvis hätsk debatt om Svenska kyrkans identitet kontra andra religioner.

Workshop 1 -

Vilken är Svenska kyrkans huvudsakliga identitet?

Den första Dialogen och workshop 1 handlade om "En kyrka för alla, av alla".

Louise Linder, kyrkoherde i Kungsholms församling, hade bjudits in som expert och samtalsinspiratör, och hon hade valt att rubricera en dialog om Svenska kyrkans huvudsakliga identitet som "en kyrka för alla av alla". Som bisittare i workshop 1 fungerade **Lars Jakobsson**, förtroendevald i Skarpnäcks församling och ledamot i Stiftsstyrelsen Stockholms stift.

Louise ledde först den inledande morgonbönen och valde då psalm 57, som med Olov Hartmans text från 1981 handlar om att **"sin enda grund har kyrkan i Kristus.....Hon är hans egen byggnad.....fast spridd i många länder är kyrkan endast en." .....Men "med undran och med löje ser världen hur hon slits av tusen tvister sönder.....Må kyrkan bli som fordorm .....en fristad mitt i oron, för sanningen ett värn."** En spännande och ovanligt öppenhetlig psalmtext, som det var inspirerande att diskutera vidare kring.

- Vem är dom som vi ska vara kyrka för?, frågade Louise. FÖR vem är vi kyrka – FÖR de anställda? FÖR de förtroendevalda? FÖR de trogna kyrkobesökarna? Eller FÖR de tillhöriga som sällan kommer till kyrkan? Men bör inte kyrkan istället vara en kyrka AV alla?, frågade Louise.

- Hur blir kyrkan en kyrka för alla?, fortsatte hon. Samtidigt som vi inte får glömma bort de trogna kyrkobesökarna i jakten på att nå alla . Jesus vände sig särskilt till alla dem som tvivlar. Hans budskap var att "du inte behöver vara proffs för att sprida evangelium". Jesus bjöd in alla.

- Hur bjuder vi in alla TILL kyrkan i dag? Eller varför inte TILLSAMMANS? Välkomna varandra, sa Louise, håll gudstjänst och grill korv tillsammans. Hon jämförde kyrkan med båtklubben, där alla hjälper varandra och delar en gemensam värdegrund.

- Vem är kyrkan?, frågar Louise och svarade själv. Kyrkan är vi!

- Människor vill inte bara sitta och lyssna, fortsatte Louise. Vi vill vara med och förverkliga, vi

vill kunna identifiera oss och vi vill ha inflytande.

- Ska kyrkan vara statlig, toppstyrd eller folklig?, frågar Louise. Om vi låter folket ta ansvar kan det bli en folkets kyrka, som växer, sker, ömmar, bryr sig och inte känner sig hotad utan är trygg i sin identitet!

Här sammanfattas den diskussion som följde på Louise Linders inspirerande föredrag om "en kyrka av alla för alla";

Tillsammans har Svenska kyrkan en mycket stor kapacitet och kan åstadkomma väldigt mycket. Kyrkan är idag till stor del en svensk medelklasskyrka. Men kan alla kulturer och religioner rymmas i en sådan kyrka? Det är något vi måste fundera över!

Kyrkan blir en viktig realitet, när något allvarligt inträffar – katastrofer och liknande. Då blir kyrkan en kyrka för alla.

Men vi måste också respektera att alla inte vill vara "av alla". Vad är våra medmänniskor intresserade och i behov av? Hur viktig är tron för olika människor? Dels behöver vi informera brett om allt som kyrkan gör, de anställdas roll osv? Och Svenska kyrkan är inte alltid bra på det. Dels måste vi klara av att informera initierade grupper om bibelstudier, teologiska seminarier m.m. Vi är alla individer med våra begränsningar och har svårt att ha kompetens på alla områden. Och Svenska kyrkan måste också "visa sig utanför kyrkan"

Vi skall ordna mässor, som vi känner oss bekväma med och vill delta i. Vi bör stimulera till moderna möten där alla inspireras att delta – och är **så bra att "även prästerna kommer"**. Och det får inte bli slentrian.

Öppenhet är viktigt! Den leder till mångfald. Mångfald i form av våra samlade kompetenser. Dvs ett stort samfund med många, många små delar. Så kan vi täcka behov från många med mycket.

Om vi måste kommunicera total öppenhet – hur går det då med vår trovärdighet? Svenska kyrkan är otroligt stor. Kanske måste den trots allt specialisera sig. Klarar kyrkan verkligen att vara öppen för alla – och vad händer när pengarna tryter?

Vi får heller inte glömma att varje präst, liksom varje anställd, har sin identitet. Det måste beaktas. Vi vill väl inte ha en strömlinjeformning? Och kan organisationen verkligen ha EN identitet? Är det inte alla som finns i organisationen som har sin identitet?

Begreppet medmänskliga kontakter diskuterades. Och begrepp som delaktighetskyrka kontra förbrukningskyrka. Det betonades att personliga, medmänskliga kontakter är viktiga för att nå marginalgrupper. Det är en svår konst att kunna bjuda in till möten på ett intressant och samtidigt relevant sätt. Kyrkan måste bjuda in till möten i aktuella frågor. Och kyrkan borde kunna upplevas som en "träningslokal i andlighet".

Det är stimulerande att leva i en mångreligiös miljö, men i mångfalden måste Svenska kyrkan samtidigt kunna stå upp för sina egna värderingar. Dialog med t.ex. muslimer ger båda parter nödvändig kunskap om varför vi gör som vi gör. **Vi svenskar tror – i andra religioner vet man.** Detta är en viktig skillnad ur dialogsynpunkt. Och religionsdialog är viktig för att vi skall förstå varandra över gränserna. Dialogen vässar samtidigt vår egen tro. (Jfr med vad ärkebiskopen har framfört i debatten ovan.)

Vad kan vi tillåta i våra gudstjänster? Och vem ska bestämma i folkkyrkan?

Vi kan utnyttja alla kyrkans förrättningar bättre till att bjuda in till fortsatt kyrklig verksamhet. De som klagar på kyrkan borde bjudas in särskilt och ges uppdrag! Mer annonsering förordades av många. Samtidigt som de personliga mötena är viktiga i olika sammanhang. Bjud in representanter från andra religioner att delta i gudstjänster och samtalsträffar. Vi behöver gå i kyrkan – vi måste smitta andra – och ge varandra uppgifter.

Någon tog upp att **"Helande vatten"** delades ut i (katolsk) kyrka i Dublin. Kanske en ny affärsidé? Att sälja tro på flaska. Musik för "alla generationer" nämndes som en annan mycket viktig aktivitet. Minimusicals fungerar bra i kyrkan. Fredsarbete och internationellt arbete är också viktigt för att engagera nya grupper.

Alla åldrar – innebär mångfald och frågor som berör oss alla t.ex. samlevnad och psykologi. Men en kyrka helt utan gräns är omöjlig. Eller? Och var går i så fall gränsen? Det finns många identiteter i Svenska kyrkan. Kristus är centrum, men det finns ingen yttre gräns. Religionsmöten bör ske i dialogform (som just nu) så att alla påstående kan bemötas och kommenteras.

Workshop 2

- Hur når Svenska kyrkan ut med sitt budskap?

Det finns en stor skillnad mot för bara 50 år sedan, och det är att den personliga identiteten och integriteten, som har blivit mycket mera uttalad i takt med att det framväxande informationsamhället, som gjort att människor är bättre utbildade och väl informerade, och framförallt har de möjlighet att själva informera sig via media och Internet, sa LO Landin i sitt inledningsanförande. Och tvärtemot vad många föreställer sig har detta INTE lett till minskad andlighet. Däremot har synen på religion förändrats.

Ett intressant faktum i Jonas Bromanders ovan på flera ställen refererade medlemsundersökning, är att medlemmarna har EN gemensam syn på vad kyrkan ska göra, nämligen att stå upp för de svaga i samhället. Samtidigt visar samma undersökning, att "de svaga" i samhället är de som ofta är mest kritiska och i högre utsträckning inte anser att kyrkan har betytt någonting för dem. Den målgrupp som en majoritet anser vara viktigast är alltså den som i vissa avseenden står längst bort från kyrkan.

En annan grupp, som självklart är viktig att nå, om kyrkan ska överleva på sikt, är de unga. Bromanders undersökning visar att det är de yngre som i störst utsträckning är de som lämnar kyrkan.

Workshop 2 handlade om **”hur svenska kyrkan når ut md sitt budskap”**.

Workshopledare var **Christina Berglund**, stiftsprost emerita i Stockholms stift. Bisittare var **Caroline Blomberg**, ung nyvald ledamot i Kyrkorådet i Hägerstens församling. Här följer en sammanfattning av diskussionerna om hur kyrkan ska nå ut till viktiga grupper som de svaga och de unga.

Kärleksbudskapet ska vara centralt i allt arbete som kyrkan gör. Kyrkliga traditioner kan bli en barriär mellan unga och kyrkan. Unga vill ha tydlighet. Kyrkan behöver finna **nya former för samtal i andliga frågor**, bli bredare, komma med något nytt. Kyrkan måste visa unga att diakonin finns och vad det är. Det verkar som att unga inte känner till kyrkan och dess arbete – snarare än att kyrkavgiften är för hög. Utbildningen är central inom kyrkan - öppen förskola, konfirmation, ledarutbildning etc.

Vilka är ”de svaga”? Det är Marginaliserade människor ex:vis flyktingar eller barn i vårdnadstvister. En genomgående tanke var att kyrkan måste **lämna byggnaden och gå ut för att möta människor**. Skapa en ”kyrkbänk” (parkbänk) ute i församlingen, där en präst sitter vissa tider och där människor kan slå sig ner för ett privat samtal. Att definiera målgrupper i ålder och kön kritiserades. Det ger inte rätt bild av behov och önskemål. Istället bör varje församling analysera sin demografi och anpassa församlingens verksamhet till sin verklighet.

Begreppet ”de svaga” ifrågasattes. **Marginaliserad** är ett bättre begrepp, eftersom det kan gälla alla någon gång i livet. Problemet är att dessa människor kan vara svåra att nå på grund av den identitet kyrkan har som institution bl.a. på grund av det sätt som kyrkan styrs. Kanske ska svaga definieras som personer som saknar inflytande?

Diakoni är en central del och är **kyrkans ansikte utåt**, när det gäller att nå ”svaga”. Diakonin kan förmedla kontakter/bidrag för att människor ska ta sig vidare. Ett exempel hur man kan nå utsatta grupper är **ekumeniska sommarutflykter**, som diakonin håller i och som lockar många människor.

Begreppet ”**öppna kyrkor**” berördes också, dvs när kyrkans lokaler används som allmän mötesplats. Detta kräver dock kompetent personal för att kunna möta många olika människor/problem/behov, som kan tänkas dyka upp. Församlingarna behöver invertera sina tillgångar på kompetens. Sankta Klara togs upp som exempel, och det underströks att det går att skicka människor dit, om egen kompetens att möta särskilda behov saknas.

Körer och musikverksamhet är bra aktiviteter för att nå unga. Kyrkan borde bli bättre på att dra nytta av ungdomar (och vuxna med för den delen) som resurser på en anpassad nivå, så att volontäruppdragen inte blir alltför omfattande och så att kommunikationen sker på ett sätt som fungerar för unga. Det är viktigt att unga ser möjligheter med kyrkan för sin egen skull och inte bara för andras.

Ungdomsarbetet var bättre för 20-30 år sedan och det beror på dem som arbetar med ungdomar. Kanske ska inte alla göra det. **Kyrkligt Disco** drivet av eldsjälur fungerar.

”De svaga” kan inte ”säljas på kyrkan” utan måste själva komma till kyrkan. **Dagkaféer** är en bra aktivitet. **Central placering av kyrkor/mötesplatser** är också viktigt för att nå marginaliserade. Kyrkan måste ut i samhället – Jesus var inte i templet.

När det gäller ungdomsarbete betonades vikten av hur personer som möter de unga uppträder och att kyrkan måste ta till sig av **nya kommunikationsmedel**. Kyrkan måste bli bättre på att svara upp mot ungas behov i dag. Just nu finns det ett större behov av tröst och stöd. Öppenhet och kompetens bör vara ledord och kreativitet och fantasi måste ges utrymme. Hur kan/bör kyrkan behandla problemet med **ungdomsarbetslöshet**. Varför inte öppna ett **mentorskafé** av något slag?

Kyrkan måste våga släppa fram eldsjälur och vara lyhörd för att fånga upp dem, som vill göra något i kyrkan. **Ekumeniskt samarbete** sågs som något mycket bra och samarbete mellan församlingar efterlystes också. Kyrkan och människorna som arbetar i kyrkan måste vara föredömen. Kyrkan ska inte tvinga sig på människor, men inte heller vara rädd för att tala om Jesus.

Samtidigt påpekades det, att det kan vara att göra kyrkan en björntjänst att fokusera alltför mycket på unga och svaga och på framtiden. Kyrkan måste verka här och nu. Viktigt är att ta vara på tillfällena då det finns naturliga grupper med blandade åldrar. **Kyrkkaffet** är en sådan aktivitet. Hitta fler aktiviteter med möjlighet att integrera generationerna.

Ett konkret exempel hur kyrkan kan vara mer inkluderande är att i gudstjänsten fråga om det är någon, som är där för första gången och på så sätt passa på att **välkomna nya ansikten**. Församlingen och prästen bör visa nya hur man gör i denna kyrka, kommentera vad som händer och kort förklara varför. **Ta inte för givet att alla vet**.

Workshop 3

- Svenska kyrkan och den ökande andligheten i samhället?

- Samtidigt som många tar avstånd från rigid religion, ökar andligheten och intresset för frågor kring tro och vetande, sa LO Landin i sitt inledningsanförande. Sverige har som land byggt upp ett stort välstånd baserat på västerländsk vetenskap och s.k. rationellt tänkande. Bara sådant som går att se och mäta med dagens teknik är det som gäller. Föreningen Humanisterna har i olika sammanhang kritiserat samhället för att Svenska kyrkan får för stor plats. Det västerländska tänkandet skiljer sig från det österländska, där större hänsyn tas till irrationalitet och andlighet.

- Med bl.a. teknikens hjälp går resan idag inte bara utåt i kosmos utan också inåt i mikrokosmos, in i människan själv. Medvetenheten om det egna jagets betydelse för hälsa och kreativitet och om samspelet mellan kropp och själ ökar i alla samhällsgrupper. Det ökande resandet gör också att den svensk kristen värdegrund ständigt "bryts" och utvärderas mot tankesätt från hela världen. Inte minst på medicinens och hälsans område testas ständigt nya förhållningssätt.

Workshop 3 handlade om **hur Svenska kyrkan kan dra nytta av det ökande intresset för hälsa och andlighet.**

Eva Pettersson, kroppsterapeut med det egna företaget HälsoLotsen i Upplands-Väsby och ordförande i föreningen Future Health Sweden, hade inbjudits som expert och inspiratör på temat hälsa och andlighet. **Lars-Olof (LO) Landin**, ledamot i kyrkorådet i Svenska kyrkan Hägersten och moderator för denna konferens, fungerade som bisittare i workshop 3.

Eva inledde med att berätta om sin egen resa i hälsa under 22 år.

Hon elitidrottade som yngre och blev på så sätt intresserad av hur kropp och själ fungerar. Alla som idrottar vet, att man presterar mycket bättre fysiskt om man är mentalt förberedd. En snygg och vältränad kropp får inte bara bli yta. Det gäller att också fungera emotionellt – att våga visa känslor.

Sedan blev det mer och mer arbete för Eva. Hon drev sig själv för hårt, arbetade jämt och brände ut sig, som många gör. Men dessa erfarenheter har hon tagit med sig, när hon nu driver sitt eget hälsoföretag, har startat föreningen Future Health Sweden och lär andra att inte göra samma misstag.

Medvetenhet och hälsa hänger ihop. Själens lotsar hälsan. Psykisk ohälsa är ett av nutidens gissel. Mental träning är något, som inte minst ungdomar borde bli bättre på. Och när

själavård är det som efterfrågas borde kyrkan vara eftertraktad. Men kyrkan når ofta inte fram. Kyrkans approach känns inte tillräckligt modern, menar Eva.

Eva menade att kyrkan och det nya friskvårdstänkandet delar samma värdegrund. Det blir alltmer uppenbart för den hälsomedvetna människan, att det gäller att få hela individen att fungera optimalt på såväl den mentala nivån som på den fysiska, den emotionella nivån och därmed också på cellnivå. Hälsa är egentligen detsamma som energier i balans. Eva håller med sitt hälsoteam på att utveckla nya innovativa metoder inom området friskvård, där nyckelorden är medvetenhet och friska miljöer. Det går numera att vetenskapligt visa, att när en människa är avstressad och glad, så fungerar också kroppen bättre rent fysiskt, vilket i slutändan faktiskt numera går att mäta på cellnivå. Friska miljöer gör människor friska. Kris- och stresshantering smärtlindring och ökad livslust hänger ihop.

Kyrkan håller redan idag på med musik och andra kreativa aktiviteter, som i grunden är hälsobefrämjande. Många ungdomar mår inte bra idag. Hur kan vi engagera fler ungdomar i nyskapande aktiviteter? Genom att reducera stress kommer man åt kärleksenergin. Diakonal omsorg innebär i sig att människor blir sedda och växer mentalt, vilket befrämjar hälsa. Så ser sambandet andlighet och hälsa ut, menade Eva. Tillsammans skulle vi kunna skapa Kyrkans Friskhus genom samverkan mellan präster, diakoner, sjuksköterskor, hälsopedagoger, coacher och terapeuter – alla med sin spetskompetens.

I workshop 3 diskuterade vi "hur man inom svenska kyrkans ram skulle kunna dra nytta av det nya hälsomedvetandet".

Gruppdiskussionerna visade, att det i varje grupp fanns mängder av kompetens, som skulle kunna utnyttjas. Om samma **resursinventering** skedde **på församlingsnivå** skulle man lokalt kunna skapa **innovativa församlingar** ur hälsosynpunkt. Vi frågade oss var man arbetar med ett sådant **processtänkande**? Någon tog då Stadsmissionen som exempel. Kyrkans förskola och konfirmandverksamheten nämndes också.

Ska man få igång ett nytt hälsotänkande inom kyrkans ram måste man börja **småskaligt**. Någon föreslog att man borde ta kontakt med Kyrkostyrelsen i Uppsala för att där få stöd för att testa en aktivitet på lokal nivå.

Kyrkan borde vara en miljö där man är **uppmärksam på när någon mår dåligt** och där man har rutiner för att göra något åt det. Kyrkans roll i dessa sammanhang måste vara kopplad till **den diakonala nivån**.

Inom kyrkan borde det vara möjligt att hitta **de nya samhällsstrukturerna** för att komma åt dagens systemfel i samhället såsom "nollsummespel", "kortsiktigt konkurrenstänkande" osv som förminskar människor och skapar ohälsosamma miljöer. Kyrkan borde i högre utsträckning vara en **"early whistle blower"** i många sammanhang.

Kyrkan är den institution dit många söker sig till när det inträffar stora katastrofer. Ändå identifierar man normalt inte kyrkan som **den självskrivna krishanteringskonsulten**. Kyrkan borde vara en miljö, där man inser att helheten är större än delarna och där man uppfattar alla människor som resurser. Hur blir kyrkan den självklara **förändrings- eller etikonsulten**?

Lars-Olof Landin

För POSK Stockholms stift lo.landin@ebc.se Tel: 0708 125 467